

Streszczenie

Autorka rozprawy: Mgr Agata Płachecka

Tytuł rozprawy: Kościół katolicki w Polsce wobec problemu pedofilii na przełomie XX i XXI wieku.

Promotor: dr hab. Michał Strzelecki, prof. UMK

Istotą badanego problemu jest ukazanie specyfiki zjawiska pedofilii w polskim Kościele jako problemu systemowego, który ze względu na szczególny rodzaj osobowości prawnej omawianej instytucji, po dzień dzisiejszy pozostaje kwestią nierozwiązaną. Należy przez to rozumieć nie tylko brak odpowiednich narzędzi pozwalających na skutecznie egzekwowanie wiedzy o sprawcach pedofilii w osobach duchownych, lecz również trudności w pociąganiu do odpowiedzialności karnej tych zwierzchników polskiego Kościoła, którzy pomimo stosownej wiedzy nie podjęli reakcji umożliwiając im trwanie w przestępstwie.

Zasygnalizowany obszar badawczy skupia uwagę na aspektach prawnych eksponując specyfikę osoby duchownej jako podmiotu podlegającego równocześnie dwóm systemom prawnym: prawu państwowemu oraz kanonicznemu. Szczególną uwagę w procesie badawczym poświęcono roli mediów, które celowo zestawiono w dwóch przeciwstawnych kategoriach. Podział na narrację mediów lewicowych oraz prawicowych zobrazował nie tylko ewolucję świadomości polskiego społeczeństwa na temat problemu pedofilii w polskim Kościele. Wprowadzona kategoryzacja ukazała także wykorzystanie badanego zjawiska jako elementu walki o elektorat wyborczy.

Już samo brzmienie tematu wskazuje na zakres czasowy niniejszej dysertacji. Obejmuje ona okres 3 ostatnich pontyfikatów z uwzględnieniem trwającego po dzień dzisiejszy zwierzchnictwa papieża Franciszka. Charakterystyka kulturowych uwarunkowań Kościoła katolickiego w Polsce celowo wykracza poza przyjęty horyzont czasu. Niemożliwym jest bowiem zrozumienie jego uprzywilejowanej pozycji społecznej, prawnej oraz politycznej bez odpowiedniego kontekstu historycznego. Pominięcie kontekstu wspomnianych uwarunkowań nie pozwoliłoby również na właściwe zrozumienie specyfiki położenia, w którym znajdują się osoby doświadczające przemocy seksualnej ze strony polskich duchownych. Problem badawczy koncentruje się głównie w obszarze środowiska polskiego Kościoła katolickiego.

Specyfika omawianego problemu wymagała usystematyzowania działań, co umożliwił dobór odpowiednich metod badawczych. Z uwagi na interdyscyplinarny charakter badanego zjawiska kluczowe znaczenie odegrała w tym przypadku analiza systemowa, umożliwiająca weryfikację wszystkich czynników mających wpływ na złożoną materię badanego problemu. Podczas badania kulturowych uwarunkowań pozycji Kościoła katolickiego w Polsce zastosowano metodę historyczną, natomiast w kontekście analizy systemu prawnego zarówno państwa, jak i Kościoła katolickiego, konieczne okazało się skorzystanie z metody instytucjonalno-prawnej. Metodę tą zastosowano w dysertacji również podczas badania statutów organizacji na rzecz ofiar pedofilii oraz projektów państwowych komisji.

Ważkie znaczenie w procesie badawczym odegrała technika krytycznej analizy treści, której zastosowanie można odnaleźć w obrębie nauk społecznych i humanistycznych. W niniejszej dysertacji użyto jej zgodnie z przyjętym wcześniej kluczem kategoryzacyjnym, aby zawęzić obszar prowadzonych badań do kwestii skupionych tylko i wyłącznie wokół badanego zjawiska. Z uwagi na zhierarchizowaną naturę instytucji Kościoła katolickiego, w celu zbadania faktycznej spójności w podejściu do problemu pedofilii przez polskich duchownych ze stanowiskiem prezentowanym w tej kwestii przez Stolicę Apostolską, zastosowano metodę komparatywną. Jej użycie okazało się równie przydatne podczas kwerendy materiałów prasowych poświęconych problemowi pedofilii w polskim Kościele katolickim.

Jednym z głównych motywów wykorzystania metody „case study”, czyli tzw. studium przypadku, jest nietypowość badanego zjawiska. Wskazana metoda badawcza wniosła szczególną wartość poznawczą do niniejszej dysertacji ze względu na możliwość wyboru najlepszej perspektywy ukazania specyfiki pedofilii występującej w środowisku polskiego Kościoła. Co należy podkreślić, metoda ta oparta została nie tylko o technikę analizy opublikowanych świadectw osób dotkniętych nadużyciami seksualnymi ze strony polskich duchownych, lecz również o bezpośrednie zaangażowanie autorki w działania na rzecz ofiar pedofilii w polskim Kościele. Wspomniany aktywizm, szczególnie w kontekście badania zjawisk społecznych, odgrywa kluczowe znaczenie w procesie tworzenia nowatorskich rozwiązań czy proponowania kierunków zmian.

Prezentowana dysertacja składa się ze wstępu, 5 rozdziałów posiadających konstrukcję problemową oraz zakończenia. Przyjęcie powyższego schematu pracy sprzyjało zarówno realizacji określonych celów badawczych, jak i rzetelnej weryfikacji sformułowanych we wstępie hipotez.

